KAZA VE KADER
İbrahim bölükbaşı

KADER VE KAZA

KADER

ALLAHıN EZELDEN EBEDE KADAR OLMUŞ VE OLACAK ŞEYLERİN ZAMANININ VE MEKANININ ÖZELLİKLERİNİ BİLİP EZELDE O ŞEKİLDE TAKDİR ETMESİDİR.

KAZA

ALLAH'IN EZELDE İRADE VE TAKDİR ETTİĞİ ŞEYLERİN YERİ VE ZAMANI GELİNCE ALLAHI'N YARATMASI İLE MEYDANA GELMESİDİR.

Kader; Allah'ın ilminin neticesi

Kaza; Allah'ın kudretinin tecellisi

HER ŞEY KADER ÜZERİNE KURULMUŞTUR.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

Şüphesiz biz her şeyi KADER (ölçüsüne) göre yarattık. Kamer : 49

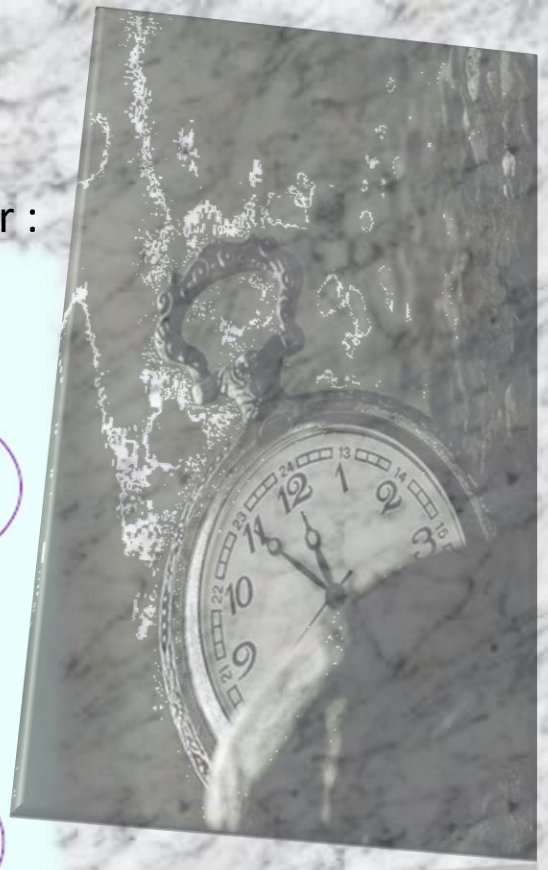

- **Kaza** ve **kader**'e hayır ve şer, yani bizi sevindiren veya üzen her ne varsa, bunların hepsi, Yüce Allah'ın **ilim** sıfatıyla bilmesine , **irade** sıfatıyla dilemesine , ve **tekvin** sıfatıyla da yaratmasına Müslüman olarak inanırız**...**

Rabbimiz kaderi şöyle tanımlar

مَآ اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِىٓ اَنْفُسِكُمْ اِلَّا
فِى كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَا ۚ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ ۲۲

Ne yerde ne de kendi canlarınızda meydana gelen hiç bir musîbet yoktur ki biz onu yaratmadan önce bir kitapta yazılmış (ezelî bilgimizde tespit edilmiş) olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır

لِكَيْلَا
تَاْسَوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَآ اٰتٰيكُمْ ۗ وَاللّٰهُ
لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۲۳

- ". Elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız diye (böyle yaptık)..."
- Hadid 22.

Peygamber efendimizin kaderi tanımlaması

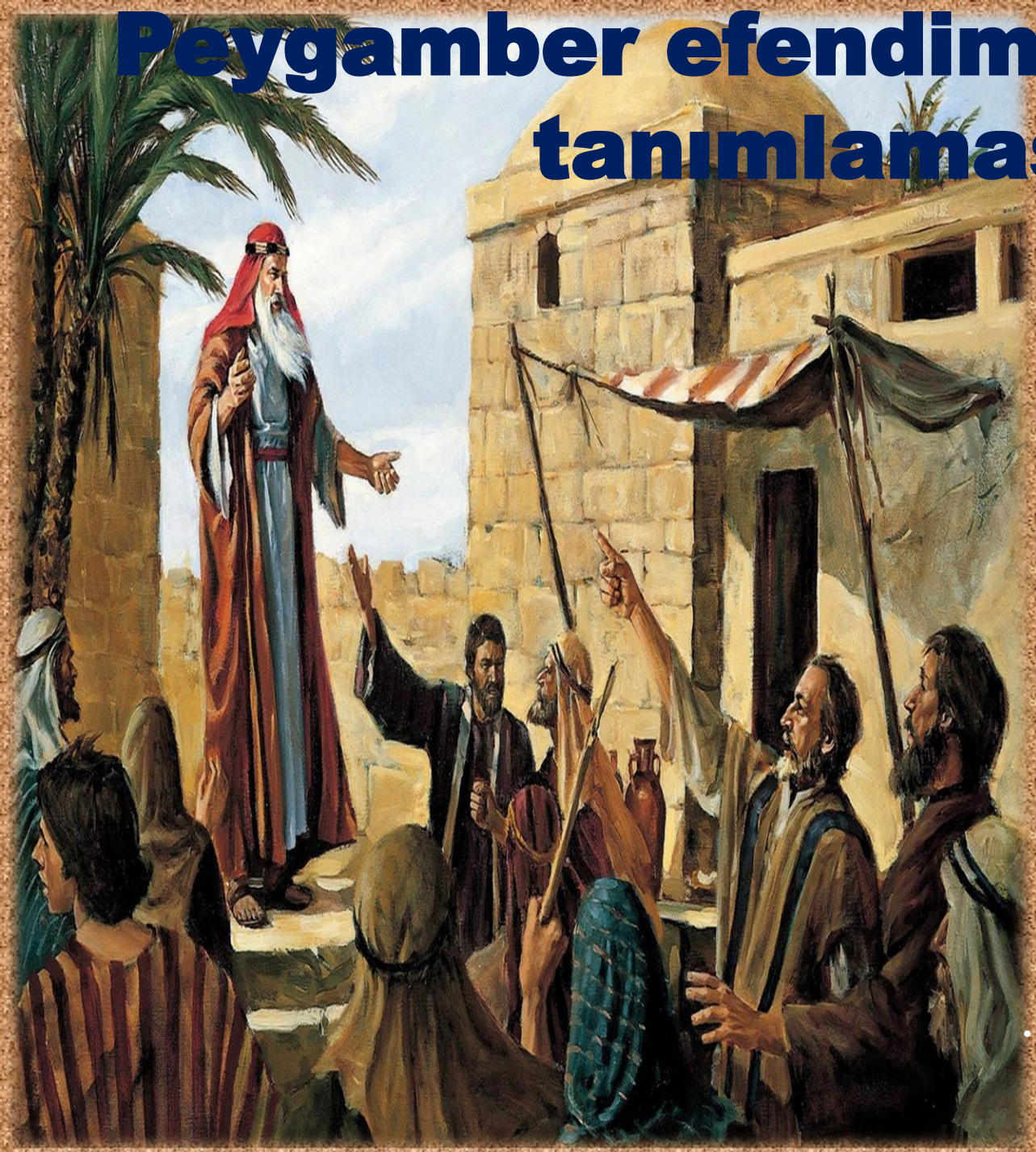

- Vahiy meleği Cebrail (a.s.),insan suretinde gelmiş ve Peygamberimize,
- فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ،
- "Bana îmânın ne olduğunu bildir" diye sormuş, Peygamberimiz (a.s.) da;
- «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلَائِكَتِه، وَكُتُبِه، وَرُسُلِه، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»
- ***"Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe îmân etmendir, yine kadere, hayrına ve şerrine îmân etmendir"*** **diye cevap vermiştir.**
- **Müslim, Îmân, 1. 5. I, 37, 40. bk. Buhârî, Îman, 37. I, 8.**

Kader ile ilgili Kavramlar

Kaza ve **kader,** Allah'ın **ilim, irade, kudret** ve **tekvîn** sıfatlarıyla alakalıdır..

رَبَّنَآ اِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِى وَمَا نُعْلِنُ ؕ وَمَا يَخْفٰى عَلَى اللّٰهِ
مِنْ شَىْءٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى السَّمَآءِ ﴿٣٨﴾

Rabbimiz! Sen bizim içimizde gizlediğimizi ve açığa vurduğumuzu hep bilirsin. Ne yerde ne de gökte hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz" (İbrâhîm 14/38).

A-İLİM

- Allah'ın sübutî sıfatlarından birisi olan ilim, Yüce Allah'ın olmuşu olanı, olacağı, gizliyi, açığı kısaca her şeyi bütün özellik ve nitelikleriyle bilmesi demektir.

ALLAH GAYBI (GÖRÜNMEYENI) BİLİR

مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ اِلَّا هُوَ ؕ وَيَعْلَمُ مَا فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ اِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِى ظُلُمَاتِ
الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ اِلَّا فِى كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾

"Gaybın (görünmez bilginin) anahtarları O'nun yanındadır. Onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı bilir. Düşen yaprağı, yerin karanlıklarında olan taneyi, yaşı kuruyu –ki bunlar apaçık Kitap'tadır- ancak O bilir" (En'âm 6/59).

Allah'ın ve İnsanın İradesi

- **B-İRADE**
- **Allah’ın sübutî sıfatlarından biri «irade»dir. *Allah'ın iradesi*; O'nun dilediğini, dilediği anda ve dilediği şekilde yapması demektir.**
- ***Allah dilediğini yaratır.**
- اللّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاء
- “Allah dilediğini yaratır” (Al-i İmran, 3/47).
- وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَن يَشَاء اللَّهُ
- “Sizler ancak Rabbinizin dilemesi (izin vermesi) sayesinde (bir şeyi) dileyebilirsiniz...” (İnsan,76/30).
-).
- انما امره اذا اراد شيئا ان يقول له كن فيكون
- "Allah, bir şeyin olmasını dilediği zaman ona ol der o da olur" (Yasin, 36/82).

Cüz'î irâde"; insanoğlunun müsbet veya menfîye, hayır veya şerre yönelik işleri yapıp yapmamaya dâir tercih kullanma salâhiyetine denir.

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ

Ve de ki: O hak Rabbimizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. ***(Kehf, 18/29)***

"**Küllî irâde**" ise, yalnız Hak Teâlâ'ya mahsustur. Bu sebeple kul için mutlak hürriyet imkânsızdır.

فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

"Dilediğini hakkıyla yapandır." ***(Buruc, 85/16)***

Sorumluluk sahibi insandır

insan, hayır veya şerri, neyi isterse, Allâh, onu yaratır. Çünkü yaratıcı tek allah dır.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا

فَلِنَفْسِهٖ وَمَنْ اَسَآءَ فَعَلَيْهَا ؕ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ ﴿٤٦﴾

Kim iyi bir iş yaparsa kendi lehinedir. Kim de bir kötülük yaparsa kendi aleyhinedir. Rabbin kullara (zerre kadar) zulmedici değildir” (Fussilet, 41/46)

İNSANIN TERCİHİ

GÜNAHLAR Cüz'î irâde

وَمَآ اَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا
كَسَبَتْ اَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ٣٠

Başınıza gelen herhangi bir musîbet, kendi ellerinizle işlediklerinizin yüzündendir. (Bununla beraber) Allâh birçoğunu da yine afveder." (eş-Şûrâ, 30)

İnsanın Sorumluluğu

Rabbimiz hayra rızası vardır ama şerre rızâsı yoktur .ama yaratmak sıfatı onuda yaratmayı gerektirir. Örnek verelim:.

Bir hocanın gayesi, talebesinin başarılı olup sınıf geçmesidir. Talebe çalışmaz ise hocanın yapacağı bir şey yoktur
. Yine bir doktorun vazîfesi de, hastasını şifâya kavuşturmaktır. Hasta, verilen reçeteyi tatbîk etmez ise, gelişen menfî neticeden kendisi mes'ul olur. Doktora herhangi bir cürüm isnad edilemez.

C-KUDRET

- **KUDRETAllah'ın sonsuz güç sahibi olması ve bütün yaratılmışlara, ezeli takdire uygun olarak te'sir edip tasarrufta bulunması demektir. Allah'ın gücünün yetmeyeceği hiçbir şey yoktur. Çünkü kudretinin zıddı olan acizlik Allah hakkında düşünülemez. Allah için "imkansız" diye bir şey yoktur. Mutlak manada kâdir, yalnız O'dur. Yaratıkların kudreti, Allah'ın verdiği nispette ve O'nun izni ile kullanılabilen sınırlı bir kuvvettir.**

اللهُ
ALLAH'ıN KUDRETI
اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ
سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ ؕ يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا
اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًا ١٢
Allah, yedi kat göğü ve yerden bir o kadarını yaratandır. Ferman bunlar arasından inip durmaktadır ki, böylece Allah'ın her şeye kadir olduğunu ve her şeyi ilmiyle kuşattığını bilesiniz.
Talak 12

- **D -TEKVİN**
- **yaratmak, var etmek anlamlarına gelir. Maddi ve manevi her şeyin yaratıcısı Allah'tır.**

اَوَلَيْسَ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوٰتِ

وَالْاَرْضَ بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يَّخْلُقَ مِثْلَهُمْ ؕ بَلٰى وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيْمُ ﴿٨١﴾

Gökleri ve yeri yaratan Allah'ın, onların benzerini yaratmaya gücü yetmez mi? Evet yeter. O, hakkıyla yaratandır, hakkıyla bilendir. Yâsîn : 81

اِنَّمَآ اَمْرُهٗٓ اِذَآ اَرَادَ شَيْـًٔا اَنْ يَّقُوْلَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٨٢﴾

Bir şeyi dilediği zaman onun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir. Yâsîn : 82

TEVEKKÜL

Sözlükte dayanma, güvenme, vekil tutma anlamlarına gelen tevekkül; gerekli çalışmaları yapıp sebeplerini bir araya getirdikten sonra, istenilen sonucun alınması hususunda Allah'a güvenmek, teslim olmak ve sonucu O'na havale etmek demektir.

- وَعَلَى اللّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

- **"Müminler, yalnız Allah'a tevekkel etsinler" (Mâide, 5/11.**

Hazret-i Mevlânâ, kader sırrının akılla îzâh ve idrâkinin imkânsızlığını ve bu gizliliğin aslında büyük bir nîmet olduğunu şu kıssasıyla ne güzel ifâde eder:

"Bir adam Mûsâ (a.s)'a gelerek: «–Ey Kelîmullâh! Bana hayvanların dillerini öğret! Onların sözlerini anlayayım da hâllerinden ibret alayım; azamet-i ilâhiyyeyi idrâk edeyim!..» dedi."

Hazret-i Mûsâ ona dedi ki:

«–Sen bu hevesten vazgeç; gücünün üzerindekileri öğrenmeye kalkma! Bir karınca, gölden, hacminin üzerinde su içmeye kalkarsa, boğulup helâk olur. Yani sana takdîr edilen bilginin ötesini zorlama! Zîrâ bunun birçok tehlikeleri vardır! Sen kâinattaki ilâhî saltanattan aklının yettiği kadar ibret almaya bak! Kalbini Allâh'a yönelt! Bil ki ilâhî tecellîlerin sırları selim bir kalbe âşikâr olur!»

Bunun üzerine adam:
«−Hiç olmazsa kapı önünde yatıp duran ev bekçiliği yapan köpek ile kümes hayvanlarının dillerini öğret!» dedi.
Ne yapsa, adamı istediğinden vazgeçiremeyeceğini anlayan Mûsâ (a.s), onun son talebini kabul etti. Ancak:
«−Aklını başına al; bu sır okyanusunda boğulma!» diye îkazda bulundu.
Adam sabahleyin: «Bakalım sâhiden şu hayvanların dillerini öğrendim mi?» diye denemek için kapı eşiğinde durup bekledi.
O sırada hizmetçi kadın, sofra örtüsünü silkelerken bir parça bayat ekmek yere düştü.
Orada bulunun horoz, bu ekmek parçasını hemen kaptı. Köpek ona:
«−Sen bize zulmettin! Çünkü sen buğday tanesi de yiyebilirsin. Halbuki ben yiyemem! Niçin benim nasibim olan şu parça ekmeği kapıyorsun?» dedi.

Horoz ise köpeğe:

«–Dert etme! Yarın ev sahibinin atı ölecek, sen de doya doya et yersin!» dedi.
Horozun, gâibden bir haber verdiğini zanneden ev sahibi bu sözleri duyunca, hemen atını sattı. Horoz da, köpeğe karşı mahcub oldu.
Horozla köpeğin bu menfaat çatışması ardarda üç gün devâm etti. Birinci gün at, ikinci gün katır ve üçüncü gün kölesinin öleceğini horozun konuşmasından öğrenen efendi, ölmeden evvel atını sattığı gibi, katırını ve kölesini de -uyanıklık yaptığını düşünerek- satıp elinden çıkardı. Böylece köpek, hiçbirinden umduğu menfaate kavuşamadı. Horoz her seferinde köpeği kandırmış oldu. Olanlar yüzünden üç defâ mahcup hâle düşen horoz, nihâyet dördüncü gün köpeğe dedi ki:
«-Gerçek şu ki, o açıkgöz efendi güya malını kaçırdı. Fakat bu davranışı ile kendi kanına girdi. Artık yarın kendisi ölecek! Mirasçıları da feryad ü figân edecekler. Bir öküz kesilecek, bundan herkes istifade edecek; biz de, sen de!.. »

Atın, katırın ve kölenin ölümleri, bu ham adamın başına gelecek kötü kazanın siper ve kalkanı idi. Fakat o, malın ziyanından ve zarara uğramak derdinden kaçtı da kendi kanına girdi.»

Ahmak adam, horozun bu laflarına kulak kabarttı. Duyduğu hakikat karşısında beti benzi sarardı. İçine müthiş bir kor düştü. Soluğu Hazret-i Mûsâ'nın yanında aldı ve ona:

«−Ey Kelîmullâh! Feryadıma yetiş ve ızdırabımı dindir!» diye yalvarmaya başladı.

Mûsâ (a.s) dedi ki:

«−Sen boyunu aşan işlere girdin. Şimdi de çıkmazlarda dolaşıyorsun. Sen o hayvanları satmakla kazançlı çıkacağını mı sanıyordun? Sana kader ve kazânın sırrını zorlamamanı ısrarla söylemiştim. Akıllı kişiye, sonda görülecek şey önceden görünür; ahmağa da sonunda!.. Lakin iş işten geçmiş olur. Madem ticaret ve satış işinde usta oldun; şimdi de canını sat da kurtul!»

Adamın büyük bir pişmanlıkla yalvarması üzerine Hazret-i Mûsâ: «−Ok yaydan fırlamış artık! Onun geriye dönmesine imkan yoktur. Ancak lutuf sahibi Hak'tan dilerim ki, ölürken îmanlı gidesin!» dedi. Mûsâ (a.s), Cenab-ı Hakk'a ilticâ etti. Böylece adamın canı mukabilinde îmanla göçmesi, Kelîmullâh'ın duâsı bereketiyle müyesser oldu. Ayrıca Allâh Teâlâ, Hazret-i Mûsâ'ya: «−Yâ Mûsâ! Dilersen onu dirilteyim...» buyurunca Hazret-i Mûsâ:
«-Yâ Rab! Sana sonsuz hamd ü senâlar olsun! Sen onu öbür dünyada, o aydınlık ve yüce âlemde dirilt! Çünkü orası ebedîdir, kazâ ve kaderin esrarının ortaya çıktığı bir yerdir!» dedi. ***(Mesnevî)***

وَعَسَىٰٓ أَن تَكْرَهُوا شَيْـًٔا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰٓ أَن تُحِبُّوا شَيْـًٔا

وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾

Umulur ki hoşunuza gitmeyen bir şey sizin için hayır; sevip beğendiğiniz bir şey de sizin için şer olur. ***(Bakara, 2/216)***

Meselâ şifâsı olmayan bir hastalığa dûçâr olup can verecek bir şahsın, öleceği âna kadar endişeden uzak kalabilmesi, kaderin bu gizliliği sâyesindedir. Fakat herhangi **bir kimse öleceği zamanı bilseydi**, ölümün kendisine yaklaştığı yıllarda, kederden eli ayağı tutulur, iş yapamaz hâle gelir, defâlarca ölür ölür dirilirdi. Yavrusunun kendinden evvel öleceğini bilen bir anne de, seneler öncesinden o hâlin mâtemine girerdi. Netîcede bu durum, hayattaki âhengin îcâbıyla tezad teşkîl eder ve muvâzene kaybolurdu

Müminin Her Hali Hayırdır

عَجَباً ِلامْرِ الْمُؤْمِنِ إنّ اَمْرَهُ كُلّهُ لَهُ خَيْرٌ

وَلَيْسَ ذلِكَ ِلاحدٍ إلا ّلِلمُؤْمِنِ

إن اَصَابَتْهُ سَرّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْراً لَهُ

وَإنْ اَصَابَتْهُ ضَرّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْراً لَهُ

Mü'minin durumu gerçekten gıbta ve hayranlığa değer. Çünkü her hâli kendisi için bir hayır vesîlesidir. Böylesi bir haslet sâdece mü'minde vardır: Sevinecek olsa, şükreder; bu onun için hayır olur. Başına bir belâ gelecek olsa, sabreder; bu da onun için hayır olur." ***(Müslim, Zühd, 64)***

SUNDU

TEŞEKKÜR EDERİM DİNLEDİĞİNİZ İÇİN.

İBRAHİM BÖLÜKBAŞI